

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

Det finns inte någon definition av föräldransvar i den polska familje- och förmyndarskapslagen. I den polska rättslitteraturen tolkas föräldransvar som en uppsättning skyldigheter och rättigheter som föräldrar har gentemot sitt barn. Det handlar framför allt om att ta hand om barnet och att förvalta hans eller hennes tillgångar på ett ordentligt sätt.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Båda föräldrarna har föräldransvar för ett barn. Om en förälder är död eller inte har full rättskapacitet har den andra föräldern föräldransvar. Samma sak gäller om en av föräldrarna har fråntagits föräldransvaret.

Föräldransvaret kan även begränsas genom ett domstolsbeslut. I så fall har den andra föräldern rätt att utöva föräldransvar över barnet i den utsträckning som anges i domstolsbeslutet.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om föräldrarna är oförmögna att utöva föräldraskapet kan de ansöka hos förmyndarskapsdomstolen (*sąd opiekuńczy*) eller någon annan offentlig myndighet om att barnet ska placeras i familjehem. I extremt brådskande fall kan barnet, på föräldrarnas begäran eller med deras samtycke, placeras i ett familjehem på grundval av ett avtal mellan provinsguvernören (*starosta*) och en familjehemsfamilj eller personer som driver ett familjehem (*rodzinny dom dziecka*).

Om föräldrarna är ovilliga att utöva sitt föräldransvar över ett barn kan de se samtycka till att barnets adopteras bort. Det finns tre typer av adoption enligt polsk lag: fullständig adoption, fullständig och oåterkallelig adoption (även kallad permanent adoption) och ofullständig adoption.

Om barnets bästa äventyras av föräldrar som utövar sitt föräldransvar kan förmyndarskapsdomstolen besluta att begränsa deras föräldransvar och placera barnet i en familjehemsfamilj eller i ett familjehem, på institution, på ett vård- och behandlingshem, på ett sjukhem eller på ett rehabiliteringscenter.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

När en polsk domstol meddelar en dom om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap är en polsk domstol skyldig att lösa frågan om föräldransvar över ett barn, såvida den inte saknar behörighet att fastställa föräldransvar i ett visst ärende. Domstolen kan ta hänsyn till ett skriftligt avtal mellan makarna om hur föräldransvaret ska utövas, förutsatt att barnets bästa tillvaratas.

Om föräldrarna inte kan komma överens kan domstolen, med hänsyn till barnets rätt att uppfostras av båda föräldrarna,

- 1) besluta om gemensam vårdnad,
- 2) bevilja en av föräldrarna ensam vårdnad och begränsa den andra förälderns ansvar till särskilda skyldigheter och rättigheter gentemot barnet.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Det finns inga särskilda formkrav för ett sådant avtal. Det bör dock noteras att ett avtal mellan föräldrarna om hur föräldransvaret ska utövas saknar rättsverkan och enbart ska ses som ett underlag för domstolens dom i ärendet. Avtalet kan även ingås efter medling. I så fall upprättas det i skriftlig form och undertecknas av båda föräldrarna och av medlaren. För att vara juridiskt bindande måste uppgörelsen ha godkänts av domstolen.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Föräldrarna kan få hjälp av en medlare. Medlingstjänster tillhandahålls på grundval av ett avtal om medling eller av ett domstolsbeslut som hänvisar parterna till medling. Avtalet kan även ingås om den ena föräldern har begärt medling och den andra föräldern samtycker till detta. Innan en uppgörelse som träffats inför en medlare godkänns av domstolen har emellertid uppgörelsen inte samma rättsverkan som ett domstolsavgörande.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

I Polen kan föräldrarna väcka talan vid en domstol som handlägger förmyndarskapsärenden i olika frågor som rör föräldransvar över ett barn, exempelvis

- 1) hur föräldransvaret och umgängesrätten till barnet ska utövas om föräldrarna har gemensam vårdnad men lever åtskilda,
- 2) hur en tvist beträffande viktiga frågor för barnet ska lösas om föräldrarna inte kan enas om hur sådana frågor ska lösas, inbegripet fastställandet av var barnet ska bo, val av skola, val av namn och efternamn, beslut om läkarvård, utlandsresor osv.,
- 3) juridiska transaktioner mellan ett barn och en förälder om sådana transaktioner går utöver den normala förvaltningen av barnets tillgångar.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Ja. Om en domstol har anförtrott föräldransvaret till endast en av föräldrarna har den föräldern rätt att avgöra alla frågor som rör barnet utan att behöva rådfråga den andra föräldern eller inhämta dennes samtycke.

Förmyndarskapsdomstolen kan frånta en förälder föräldransvaret om föräldransvaret inte kan utövas på grund av ett permanent hinder, om föräldrarna missbrukar sitt föräldransvar eller om de grovt försummar sina skyldigheter gentemot barnet.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om föräldrarna beviljas gemensam vårdnad innebär detta att de får och måste utöva samma rättigheter och skyldigheter gentemot barnet. Detta innebär bland annat att viktiga frågor som rör barnet ska avgöras av föräldrarna tillsammans, eller av en förmyndarskapsdomstol om föräldrarna inte kan komma överens.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Mål om föräldransvar prövas av avdelningarna för familjemål och mål som rör minderåriga vid de distriktsdomstolar (*sądy rejonowe*) (domstolar med ansvar för förmyndarskapsärenden) som är behöriga på barnets hemvistort. I övriga fall är distriktsdomstolen i huvudstaden Warszawa behörig domstol.

En ansökan måste inges tillsammans med barnets födelsebevis, föräldrarnas vigselbevis (om de är gifta), andra handlingar till stöd för ansökan, som t.ex. läkarintyg, skolintyg, utbildningsbedömningar osv.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Mål om föräldransvar prövas i ett icke-kontradiktoriskt förfarande, som är mindre formellt än ett kontradiktoriskt förfarande.

På begäran av en part i förfarandet kan förmyndarskapsdomstolen i vissa situationer dessutom bevilja en interimistisk åtgärd på det sätt som den finner lämpligt. Sådana beslut får rättsverkan och blir verkställbara samtidigt som de meddelas.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Parter i ett förfarande om föräldraansvar är skyldiga att betala de avgifter och kostnader som anges i lagen om juridiska kostnader i tvistemål. Enligt artikel 102.1 i den lagen kan en part i en rättsprocess emellertid begära undantag från skyldigheten att betala juridiska kostnader genom att inge en förklaring om att de är oförmögna att betala sådana kostnader utan att försätta sig själva eller sina familjer i ekonomiska svårigheter. Ansökan om undantag från juridiska kostnader bör åtföljas av en förklaring med detaljer om sökandens civilstånd, tillgångar, inkomst och levebröd. Domstolen kan delvis befria en part i förfarandet från juridiska kostnader om den parten endast är förmögen att betala en del av kostnaderna (artikel 101.1).

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja. Alla beslut går att överklaga till en högre domstol. Domar om föräldraansvar som meddelats av en distriktsdomstol (*sąd rejonowy*) kan överklagas till en regional domstol (*sąd okręgowy*). Domar om föräldraansvar som meddelats av en regional domstol (*sąd okręgowy*) i mål om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap kan överklagas till en appellationsdomstol (*sąd apelacyjny*).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolens verkställighetsmyndighet i mål som rör återlämning av barn är en förmyndare (*kurator sądowy*) som utsetts av domstolen. Om en dom om återlämning av ett barn inte efterlevs bör den person som har rätt att få barnet återlämnat ansöka om att den domstol som har meddelat avgörandet ska förordna om tvångshämtning av barnet. Hämtningen verkställs av en förmyndare som domstolen utsett. Om det inte är känt var en person med föräldraansvar befinner sig gör domstolen en utredning för att fastställa var denne befinner sig. Domstolen meddelar förmyndaren förordnandet i form av ett beslut. Beslutet får fattas bakom stängda dörrar. Ett sådant beslut får inte överklagas. Den förmyndare som domstolen utsett fastställer ett datum för hämtningen av barnet och meddelar den person som har rätt att få barnet återlämnat. Förmyndaren får hämta barnet oavsett hos vem barnet bor. För att kunna hämta barnet kan förmyndaren be om handräckning från polisen, psykologer etc.

I civilprocesslagen föreskrivs ett annat förfarande för domar om umgängesrätt. På begäran av den person som har rätt till umgänge med barnet hotar i detta fall förmyndarskapsdomstolen att meddela ett beslut mot den person som har vårdnaden om barnet men som underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt en dom eller uppgörelse om umgängesrätt, i vilket denne åläggs att betala ett vite till personen med umgängesrätt varje gång dessa skyldigheter åsidosätts. Om en person som har rätt till umgänge med ett barn eller en person som förbjudits att ha umgänge med barnet åsidosätter den skyldighet som fastställs i beslutet hotar förmyndarskapsdomstolen att ålägga den personen att betala ett visst belopp i vite till den person som har vårdnaden om barnet. Om en person som förmyndarskapsdomstolen har ålagt att betala vite ändå inte fullgör sina skyldigheter förordnar förmyndarskapsdomstolen att den personen ska betala ett belopp som motsvarar det antal gånger som skyldigheten har åsidosatts.

En verkställbar dom eller uppgörelse om umgängesrätt med ett barn måste bifogas ovannämnda ansökan.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

De relevanta bestämmelser som ska tillämpas är bestämmelserna i kapitel III i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar. I regel erkänns och verkställs domar utan att något särskilt förfarande behöver tillgripas. En ansökan om erkännande eller verkställighet kan dock inges till en regional domstol. Den regionala domstolen är även behörig att pröva en ansökan om verkställbarhetsförklaring. I båda fallen bör ansökan uppfylla villkoren för en rättegångshandling, dvs. det ska uttryckligen anges vad som begärs, de faktiska omständigheter som motiverar en sådan begäran och huruvida parterna har försökt lösa tvisten med hjälp av medling.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

En ansökan om att inte erkänna ett domstolsavgörande som meddelats av en domstol i en EU-medlemsstat bör inges till den regiondomstol som skulle haft territoriell behörighet att pröva det mål som avgjorts genom den utländska domstolens dom eller till den regionala domstolen i den region där den territoriellt behöriga distriktsdomstolen är belägen, eller i avsaknad av sådana domstolar, till den regionala domstolen i Warszawa (*Sąd Okręgowy w Warszawie*). Det beslut om erkännande som meddelas av den regionala domstolen kan överklagas (*zażalenie*) till appellationsdomstolen och appellationsdomstolens dom kan överklagas genom kassationstalan (*skarga kasacyjna*). Det är möjligt att begära att ett förfarande för att erkänna ett beslut om föräldraansvar som avslutats med ett lagakraftvunnet avgörande ska återupptas och att det lagakraftvunna avgörandet ska ogiltigförklaras. Ett ickekontradiktoriskt förfarande tillämpas.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Tillämplig lag i frågor som rör föräldraansvar och umgängesrätt fastställs i konvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn, upprättad i Haag den 19 oktober 1996, eller bilaterala avtal som Polen är part i. Om inga av dessa instrument är tillämpliga gäller bestämmelserna i internationell privaträtt. Om ett barns hemvist ändras, och barnet får hemvist i ett land som inte är part i konventionen, regleras alla efterföljande ändringar av villkoren för att tillämpa åtgärder som antagits i barnets tidigare hemvistland av lagen i det landet.

Den här webbsidan hör till portalen [Ditt Europa](#).

Du får gärna [lämna synpunkter](#) på innehållet

This webpage is part of an EU quality network

Senaste uppdatering: 16/12/2020

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.